

LIV ULLMANN

Muutumine

Norra keelest tõlkinud Anu Saluäär

„Loomingu Raamatukogu kuldsari“
SA Kultuurileht

Tõlgitud väljaandest:

Liv Ullmann
Forandringen
Helge Erichsens Forlag
1976

Täiendatud ja redigeeritud trükk väljaandest:

Liv Ullmann, „Muutumine“
Norra keelest tõlkinud Anu Saluäär
Loomingu Raamatukogu, 1986, nr 16-18
Tallinn, Perioodika

Uustrüki toimetanud ja korrektoori lugenud Triinu Tamm
Kujundanud Maris Kaskmann

© Liv Ullmann, 1976

© Tõlge eesti keelde ja saatesõna. Anu Saluäär ja Loomingu Raamatukogu, 2026

© Kaanefoto. AP, 1977, Scanpix

Trükkinud Tallinna Raamatutrükikoda

ISSN 2674-4678 (trükis)

ISSN 2674-4686 (epub)

ISBN 978-9916-755-85-3 (trükis)

ISBN 978-9916-755-84-6 (epub)

Mõnikord annan ma inimestele selles raamatus nime – sagedamini jätan neile nime andmata. Vahel esinevad nimepidi nimetatud inimesed pärastpoole ilma nimeta. Aga nad kõik on tõelised inimesed ja see, mis ma neist kirjutan, on olnud osa minu elust.

Linnile

Sündisin väikeses Tokio haiglas. Ema ütleb, et ta mäletab kaht asja.

Üle põranda jooksis hiir ja seda pidas ta heaks endeks.

Halastajaõde kummardus voodi kohale ja sosistas süüdlaslikult:
„Kahjuks tüdruk. Kas te eelistate ise seda oma mehele teatada?“

Istun siin, mu mõtted liiguvad ringi maailmas ja minus eneses, ja ma üritan nende matka paberile panna.

Tahan kirjutada armastusest, inimene-olemisest, üksindusest, naine-olemisest.

Tahan kirjutada kohtumisest ühel saarel. Mehest, kes muutis mu elu. Tahan kirjutada juhuslikust muutumisest ja teadlikust muutumisest.

Tahan kirjutada hetkedest, millesse ma suhtun kui kingitustesse, headest hetkedest ja halbade hetkedest.

Ma ei arva, et teadmised või kogemused, mis on osa minust, on suuremad kui teiste omad.

Olen teoks teinud ühe unistuse – ja saanud kümme uut asemele. Olen näha saanud, mis on välise hiilguse taga.

Ma ei kirjuta sellest Liv Ullmannist, kellest on loetud ajalehtedes ja ajakirjades, ja mõni leiab vahest, et olen oma elu tähtsatest faktidest mööda läinud, aga mul pole kunagi mõttes olnud oma elulugu kirjutada.

Iroonia – minu elukutse nõuab iga päev oma keha, näo ja tunnete loovutamist. Nüüd aga on mul hirm enese loovutamise ees. Hirm, et satun kirjutades abitusse olukorda – ja ei ole enam võimeline end kaitsma.

Tunnen kiusatust oma läbielamisi kaunistada, teha iseennast ja ümbrust ilusamaks, nii et lugeja tunneks sümpaatiat. Või mustata, nii et sellest saaks põnev lugemine.

Näib, nagu ei usuks ma, et tegelikkus ise võiks huvi pakkuda.

„Minus elab noor tüdruk, kes ei taha surra,“ kirjutas taani kirjanik Tove Ditlevsen.

Ma elan, tunnen rõõmu ja muret, võitlen – eesmärgiks ikka ja aina täiskasvanuks saamine. Aga iga päev kuulen eneses teda – kui teen midagi, mis teda puudutab. Seda tüdrukut, kes ma paljude aastate eest olin. Või arvasin end olevat.

Innukas ja peaaegu alati protestiv hääl. Mõnikord vaikne ja tulvil igatsust või kurbust. Ma ei taha teda tõsiselt võtta, sest tean, et tal ei ole midagi tegemist minu täiskasvanueluga, aga ta võtab mult kindluse.

Aeg-ajalt otsustan hommikul elada t e m a elu, olla keegi teine kui see, mis on mu harilik igapäevane roll. Surun end oma tütre vastu, kui ta pole veel ärganud, tunnen tema sooje rahulikke hingetõmbeid ja soovin, et saaksin tema kaudu selleks, kelleks tahtsin saada.

*Kui meenutan lapsepõlveunistusi, siis sarnanevad paljud neist mu tänaste unistustega – aga ma ei ela enam nii, nagu oleksid nad tege-
likkuse osa.*

*Tema, kes on minus ja „kes ei taha surra“, on ikka veel tulvil lootusi
millelegi muule. Ükski edu ei rahulda teda, ühegi rõõmuga ei jää ta
rahule.*

*Püüan kogu aeg end muuta. Sest ma ju tean, et on olemas palju
muudki kui see, millega minul on olnud kokkupuudet. Tahaksin olla
sinnapoole teel. Tahaksin leida rahu, nii et võiksin lihtsalt kuulatleda
oma sisehäält, laskmata end segada ühestki välismõjust.*

ESIMENE OSA

NORRA

Sel talvel on minu tegelikkus mitmekesine. Ka see: ärkan poolunest. Lennuk on teel mingi linna poole. Päike kaob. Kaugel all süttivad tuhanded aknad ja tänavareklaamid. Äkitselt ei tule mulle meelde, kuhu ma lähen. Linnad sarnanevad üksteisega nagu lennukidki, mis mind sinna viivad. Mulle teeb muret, et siht on mulle nii ükskõik. Ikka samad naised ja mehed seisavad samade väljapääsude juures ja hüüavad samu tervitussõnu, kui mind näevad. Sõbralikud lilledega inimesed pakivad mind – kibekähku – autosse ja sõidutavad mu ühte või teise luksushotelli, kuhu nad võivad mu maha jätta ja minna koju omaenda elu elama. Korter elutoa ja magamistoaga, sügavad siidkattega tugitoolid, suured aknad, kust paistavad palmid ja ujumisbassein.

Jääs šampanja direktsiooni poolt. Lilled ja puuviljakorvid. Portjeed, kes käivad kummardades sisse ja välja minu pagasi, minu kirjade ja telefoniteadetega. Naeratused ja viisakus ja see kohutav ebatõelisus, mis kõike ümbritseb.

Ja ometi ma naeratan vaimustatult ja tänan.

Minu tegelikkus võib näha välja ka niisugune:

Lennuk hõljub linna kohal. Ootus valdab mind, kui vaatan öhe. Tean, et väljas on soe. Norra kampsunid ja saapad võin mõneks päevaks sinnapaika jätta – ja minna välja õhukese pluusi väel. Olla üleval, kui kodus kõik magavad.

Stjuardessid on ametis pika reisi lõpetamisega. Nad on agarad ja toimekad, ootus nakatab meid kõiki.

See on olnud pikk reis. Siin on olnud kino, hommikueine, lõuna ja õhtusöök. Sisse ja välja on veeretatud lauda toitute ja puuviljade ning jääkülmade jookidega, ja kui ma tahtsin magada, pandi mulle kõhu peale villane tekk.

Püüan juukseid kohendada, olen rõõmus, et Hollywood on minu *natural look*'ile oma õnnistuse andnud.

Nüüd tõustakse kodus varsti üles pimedaks talvepäevaks, varbad külmast kanged, samal ajal kui mina istun palmi all ja naudin õhtu-õhku, mis on nii sensuaalne, nagu seda Oslos iialgi ette ei tule. Magan laias pehmes voodis. Hommikul äratab mind kelner, kes tunneb mind varasematest külastustest. Ta tõmbab kardinad eest, et päike saaks tuppa tulvata, ja lükkab sisse laua hommikueinega ja värsked

apelsinimahlaga. Siis esitab ta küsimusi Linni kohta. Annab mulle sajalihaküljelise ajalehe ja soovib ilusat päeva.

Mulle on kerge korraks turvalisustunnet ja rõõmu anda.

Mul ei ole tingimata vaja olla mehe juures, keda ma armastan. Või Linni juures. Mõnikord on turvalisustunne minus endas.